



Tagetes sp. L. (aksamitka)

Rodzina Asteraceae (astrowate)



W rodzaju *Tagetes* znanych jest około 60 gatunków. Pochodzą one z cieplejszych rejonów Ameryki - są bardzo popularną rośliną jednoroczną w naszym kraju. Mają silnie rozgałęzione pędy, liście ustawione naprzeciwlegle i posiadają charakterystyczny intensywny zapach. Obecnie udało się stworzyć odmiany bezwonne. Aksamitki różnią się między sobą budową, pokrojem, wyglądem liści, wysokością, a także osadzeniem kwiatostanów (koszyczków kwiatowych). Najczęściej spotykane są aksamitki o kwiatach w różnych odcieniach barwy żółtej i pomarańczowej, choć mogą być także w kolorze białym. W Polsce uprawiamy głównie 3 gatunki: *Tagetes erecta*, *Tagetes patula*, *Tagetes tenuifolia*.

***Tagetes erecta* (aksamitka wyniosła)** jest rośliną jednoroczną pochodzącą z Meksyku. Wysokość jej waha się od 20 do 100 cm - łodyga jest wzniesiona i silnie rozgałęziona. Liście ustawione naprzeciwlegle są pierzastodzielne, na brzegach ząbkowane. Charakteryzują się bardzo intensywnym zapachem. Aksamitka ta kwitnie od lipca do późnej jesieni. Tworzy kwiatostany typowe dla rodziny - koszyczki kwiatowe. Są one osadzone pojedynczo na szczytach łodyg i mają dość dużą wielkość (do 15 cm średnicy). Barwy kwiatów mogą być od żółtej po intensywnie pomarańczową. Owocem jest niełupka. Ze względu na charakterystyczny zapach, który nie w szystkim odpowiada, są tworzone odmiany bezwonne. Wyhodowano także wiele odmian różniących się wysokością i budową kwiatów.

Aksamitki o koszyczkach pełnych dzielą się na wysokie i niskie (karłowe).

Aksamitki wysokie mają 60–100 cm wysokości. Wśród nich wyróżnia się odmiany o koszyczkach typu goździkowego (koszyczek składa się prawie wyłącznie z kwiatów języczkowych o budowie luźnej) oraz odmiany o koszyczkach typu chryzantemowego – koszyczki składają się wyłącznie z kwiatów rurkowych, silnie wydłużonych i rozwiniętych. Odmiany te nadają się na kwiat cięty.

Aksamitki karłowe osiągają 20–30 cm wysokości i mają zwarty pokrój. Wśród nich można wyróżnić odmiany o koszyczkach typu koronowego (koszyczki składają się z kwiatów języczkowych osadzonych w jednym, brzeżnym okółku, środek kwiatostanu zajmują silnie wydłużone i rozwinięte kwiaty rurkowe) oraz odmiany o koszyczkach typu chryzantemowego (koszyczki składają się wyłącznie z kwiatów rurkowych). Odmiany te mają zastosowanie na rabaty, kwietniki i obwódki. Aksamitki nie są wymagające, co do gleby, lubią słoneczne stanowiska, ale nieźle także rosną w półcieniu. Są bardzo wytrzymałe na suszę. Stosuje się je, jako rośliny rabatowe i kwietnikowe, na kwiat cięty, do obsadzania a skrzynek balkonowych oraz pojemników. Rozmnażamy je przez siew nasion (np. do zimnego inspektu). Ze względu na wrażliwość roślin na wiosenne przymrozki, wysadzamy je na miejsce stałe po 15 maja.

Tagetes patula (aksamitka rozpięchła) to roślina jednoroczna pochodząca z Meksyku i Gwatemali. W porównaniu z *Tagetes erecta* jest nieco niższa (20-60 cm), łodygę ma rozgałęzioną od samego dołu. Liście mniejsze, wąskoeliptyczne, także pierzastodzielne. Mają one najbardziej intensywny zapach. *Tagetes patula* kwitnie od lipca do późnej jesieni. Koszyczki kwiatowe są osadzone pojedynczo na szypułkach i są średniej wielkości (mają średnicę 4–6 cm). Kwiaty wewnętrzne są rurkowe, zaś zewnętrzne języczkowe i dwubarwne - złotożółte z purpurową plamką u nasady lub ciemnobrunatne z żółtym brzegiem. Owocem jest niełupka z kilkoma nasionami. W tym gatunku także wyhodowano wiele odmian wśród nich są formy karłowe o wysokości 20-30 cm i wysokie - 40-75 cm. W uprawie znajdują się głównie odmiany niskie. Są także odmiany o różnorodnych kwiatostanach (pełnych lub pojedynczych). Ze względu na budowę koszyczków kwiatowych można je podzielić na grupy:

1. Odmiany o koszyczkach pojedynczych - kwiaty języczkowe osadzone są w jednym okółku na zewnątrz kwiatostanu, a środek koszyczka zajmują kwiaty rurkowe mniej lub bardziej rozwinięte.

2. Odmiany o koszyczkach pełnych dzielimy na:

- aksamitki o koszyczkach typu koronowego (kwiaty języczkowe osadzone w jednym zewnętrznym okółku, natomiast środek koszyczka zajmują silnie wydłużone, rozrośnięte kwiaty rurkowe),
- aksamitki o koszyczkach typu goździkowego (koszyczki składają się prawie wyłącznie z kwiatów języczkowych). Lubią stanowiska słoneczne, ale dobrze rosną także w półcieniu. Są wyjątkowo odporne i wytrzymałe na suszę. Aksamitki nie są wymagające, co do gleby. Stosuje się je, jako rośliny ozdobne - na rabaty i kwietniki, na kwiat cięty, a także do obsadzania pojemników oraz skrzynek balkonowych. Aksamitkę tę rozmnaża się przez wysiew nasion.

Tagetes tenuifolia (aksamitka wąskolistna) występuje naturalnie w Ameryce Środkowej i Południowej. Może osiągać wysokość do 70 cm, jednak uprawiane są głównie formy niskie (15-25 cm). Mają w porównaniu do poprzednich gatunków cieńsze łodygi, delikatniejsze liście oraz mniejsze koszyczki kwiatowe (średnica 1-2 cm). Mocno się rozkrzewiają i tworzą drobne, choć liczne kwiaty, barwy pomarańczowej lub żółtej, z czerwoną plamą u nasady płatków. Główny okres kwitnienia przypada na miesiące letnie - lipiec, sierpień i wrzesień, a może się przedłużyć nawet do października. Owocem jest niełupka. Najlepiej czują się na stanowisku słonecznym, ale również dobrze znoszą półcień. Aksamitki, to jedne z mniej wymagających roślin ozdobnych - bardzo dobrze znoszą zarówno suszę jak i upały.

Nie mają także zbyt wielkich wymagań, co do gleby - rosną nawet w ubogiej glebie, mają wtedy jedynie mniej obfite kwitnienie. Preferują glebę średnio ciężką, przepuszczalną o umiarkowanym stopniu żyzności. Na miejsce stałe wysadzamy je w drugiej połowie maja, po minięciu groźby przymrozków. Mają zastosowanie, jako rośliny okrywowe, kwietnikowe i obwódkowe, a także do obsadzania skrzynek balkonowych i pojemników. Sąsiedztwo aksamitek jest korzystne dla innych roślin, gdyż ich zapach odstrasza szkodniki glebowe (niciansie). Bardzo dobrze znoszą przesadzanie, ale jak się nie naruszy bryły korzeniowej. Rozmnaża się je przez wysiew nasion.